

מעשרה. ואם כן יוצא כיון שיש אומרים שדין עשרה אינו אלא לכתחילה, כשאין בנמצא עשרה צריך לברך לצאת ידי חובה לדעתם. ונראה שיש להוכיח כן ממה שכתב המשנ"ב (בסק"ג) אודות אשה, שיכולה לברך בפני נשים ואיש אחד. וגם לפי דעת המחז"ש, טוב לברך ללא שם ומלכות, כמו שפסק המחבר בסעיף ג במקרה הפוך). לא היו שם חכמים – לא ימנע מלברך בשל כך (מרדכי; שו"ע ריט).  
 ד. לכתחילה יש לברך בתוך שלשה ימים משבא מן הדרך וכד'. ואפילו אם אין יכול לברך בפני ספר תורה בתוך שלשה – יברך שלא בפני הספר [ואם אין לו עשרה אנשים, ימתין עד שלשים יום כנ"ל] (עפ"י או"ח ריט, ומשנ"ב ושעה"צ).  
 עבר זמן מרובה עד שנשכר הענין – איבד הברכה [ויש אומרים: עד חמשה ימים] (עפ"י ערוך השלחן ריט, ז). ונראה שחולה מונה שלשה ימים [או חמשה] מהזמן שיכול לצאת לבית הכנסת, אעפ"י שאם היה מזדמן לו מנין בביתו היה מברך כבר מקודם. 'ברכת חיים' טז).  
 ה. יש לברך בעמידה (רמב"ם) מפני כבוד הציבור, ככל דבר הצריך ציבור (עפ"י הת"ס נא). וכן נאמר במושב זקנים יהללוהו – משמע שהשומעים לבדם בישיבה (ב"ח). וכן ממה שנקרא 'הילול' נראה שדינו כהלל שטעון עמידה (עפ"י א"ר). ואין העמידה מעכבת (עפ"י מג"א ועוד).

ה. מסופר על רב יהודה שחלה ונתרפא, ובאו לפניו רב חנא בגדתאה וחכמים, אמרו לו: 'ברוך רחמנא דיהבך גיהלן ולא יהבך לעפרא' – אמר להם: פטרתם אותי מלהודות. לפי שענה 'אמן' על דבריהם, והרי הוא כמברך [והיו שם עשרה אנשים].

א. אם לא ענה 'אמן' – לא יצא [שאין לומר כאן 'שומע כעונה', שהרי הלא אמר 'שגמלך' והלא אילו היה אומר בעצמו 'שגמלך' לא אמר כלום]. וכשעונה 'אמן' יוצא אפילו לא נתכוין המברך להוציא (עפ"י משנ"ב שעה"צ ובאה"ל. וע"ע קהלות יעקב יז).

היה מברך עבור חברו בנוסח 'שגמלני' כדי להוציאו בה את חברו, והוא עצמו לא נתחייב בה – ע' קהלות יעקב יז; ערוך השלחן ריט, ז"ח.

אם גם המברך נתחייב בברכה, כגון שזה חולה שנתרפא וזה הלך במדבר – בהגהות רעק"א הביא מי שנסתפק בדבר, ובתוס' זבחים משמע שדבר זה שנוי במחלוקת אמוראים (עפ"י שבת הלוי ח"א רה).

ב. נכון שלא לברך ברכת 'הגומל' בשם ומלכות על חבירו, אפילו אוהבו או קרובו ואפילו בעל על אשתו ואב על בנו. מלבד בן על אביו ותלמיד על רבו שמברכים. ויש מי שכתב שגם בן ותלמיד אינו אלא רשות ולא חובה (עפ"י משנ"ב ריט, יח ובאר הלכה שם ד"ה ואין. ובכף-החיים פשוט שכן לאביו ותלמיד לרבו אינו אלא רשות, וכתב שלא ראינו ולא שמענו עתה על מי שעשה כן).  
 אם מברך לחברו בעשרה, ויודע בו שיצא ידי חובתו בענייתו 'אמן' – רשאים אף לכתחילה לעשות כן (ע' משנ"ב סק"ב ושעה"צ).

## דפים נד – נה

קז. א. אלו אנשים צריכים שימור?

- ב. אלו שלשה דברים מנה רב יהודה, המאריכים ימיו ושנותיו של אדם, ואלו מקצרים?  
 ג. אלו דברים מנו חכמים שצריכים רחמים? ואלו דברים הקב"ה מכריז עליהם בעצמו?

א. אמר רב יהודה: שלשה צריכים שימור, חולה חתן וכלה. במתניתא תנא: חולה חיה חתן וכלה. ויש אומרים: אף אבל. ויש אומרים: אף תלמידי חכמים בלילה (שמדת הדין מתוחה עליהם, אם משום שעת סכנה ודין, אם משום שעת שמחה. ראשונים).

ב. אמר רב יהודה: שלשה דברים [המאריך בהם] מאריכים לו ימיו ושנותיו של אדם; המאריך בתפלתו [שמרבה ברחמים, ובלבד שאינו מעיין בה – אומר בלבדו שתיעשה בקשתו לפי שהתפלל בכוונה]; – והמאריך על שלחנו (שמתוך כך עניים באים ומתפרנסים (רש"י). לכך פתח הכתוב במזבח וסיים בשלחן (המזבח עץ שלש אמות... וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה') – לומר שעכשו שאין בית המקדש קיים, שלחנו של אדם מכפר עליו); –

והמאריך בבית הכסא [שבדק עצמו הרבה כדי להיפנות. אך לא יתלה (= ישב על ברכיו, שמתוך כך נקביו נפתחים), שהתולה עצמו יותר מדאי מביא עצמו לידי תחתוניות].

שלשה דברים מקצרים ימיו ושנותיו של אדם; – מי שנותנים לו ספר תורה לקרות ואינו קורא (כי הוא חייך וארך ימיו); – כוס של ברכה לברך, ואינו מברך (ואברכה מברכך. ומכלל הן אתה שומע לאו, שהנמנע מלברך לבעל הבית, ראוי לקללה. מפרשים); והמנהיג עצמו ברבנות. [אמר ר' חמא בר חנינא: מפני מה מת יוסף קודם לאחיו, מפני שהנהיג עצמו ברבנות].

ג. אמר רב יהודה אמר רב: שלשה צריכים רחמים; מלך טוב (פלגי מים לב מלך ביד ה'), שנה טובה (תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה), וחלום טוב (ותחלימני והחייני). אמר רבי יוחנן: שלשה דברים מכריז עליהם הקב"ה בעצמו, ואלו הן: רעב (כי קרא ה' לרעב...), ושובע (וקראתי אל הדגן והרביתי אתו ולא אתן עליכם רעב), ופרנס טוב (וידבר ה' אל משה לאמר ראה קראתי בשם בצלאל...).

## דפים נה – נז

קח. אלו מאמרים הובאו בסוגיא אודות:

- א. מהימנותו / אי-מהימנותו של החלום.
- ב. חלימת חלום טוב או חלום רע; אי-חלימה.
- ג. נושאי החלום שאדם חולם עליהם (כללי).
- ד. הטבת חלום.
- ה. פתרון החלום (כללי).
- ו. חלומות פרטיים ופתרונם.

א. אמר רב חסדא: לא חלום טוב מתקיים כולו ולא חלום רע מתקיים כולו. אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: כשם שאי אפשר לבר בלא תבן כך אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים (הנביא אשר אתו חלום יספר חלום ואשר דברי אתו ידבר דברי אמת. מה לתבן את הבר נאם ה'). אמר רבי ברכיה: חלום, אף על פי שמקצתו מתקיים – כולו אינו מתקיים [מנין – מיוסף...]. אמר רבי לוי: לעולם יצפה אדם לחלום טוב (שיתקיים) עד כ"ב שנה, [מגלן – מיוסף...]. רבא הקשה, כתוב בחלום אדבר בו וכתוב וחלמות השוא ידברו – לא קשיא, כאן על ידי מלאך כאן על ידי שד.